

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

cavti

Ζήσιμος Λορεντζάτος

Ανέκδοτα και αθησαύριστα κείμενα

Γράφουν:

- Στυλιανός Αλεξίου
- Ελένη Αμπλιανίτη
- Κώστας Ανδρουλιδάκης
- Σωτήρης Γουνελάς
- Σταύρος Ζουμπουλάκης
- Άγγελος Καλογερόπουλος
- Λάμπρος Καμπερίδης
- Δημήτρης Καράμπελας
- Δημήτρης Κοσμόπουλος
- Σωκράτης Κουγέας
- Αικατερίνη Κουμαριανού
- Ανθή Λεούση
- Π. Δ. Μαστροδημήτρης
- Δημήτρης Μαυρόπουλος
- Κώστας Μπουρναζάκης
- Βίκος Ναχμίας
- Ν. Π. Παΐσιος
- Γιώργος Παμπούκης
- Στέλιος Παπαθανασίου
- Αγνή Πικιώνη
- Διονυσία Σέρραρην
- Σύλλας Τζουμέρκας
- Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλος

ISSN 1108-9822

9 771108 982000

31

Τὸ ἑλληνικὸν κράτος καὶ ὁ πολιτισμός του

Δύο μελανὰ σημεῖα: ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου καὶ ἡ καθαρεύουσα

τοῦ Ζήσιμου Λορεντζάτου

Oρχίω ἀπὸ τὴν ἀρχήν. Πρῶτα πρῶτα μὲ τὸν τίτλο μιλάω σοβαρά, δὲν κάνω πνεῦμα. Δὲν εἶναι μήτε οἱ ὕρες κατάλληλες μήτε τὰ θέματα. Λέω τὸ ἑλληνικὸν κράτος καὶ ὁ πολιτισμός του γιὰ νὰ διαχωρίσω τὸν πολιτισμὸν τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους ἀπὸ τὸν πολιτισμὸν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Δυὸς πολιτισμοὶ διαφορετικοὶ καὶ γιὰ τοῦτο τὶς περισσότερες φορές ἀταύτιστοι. Κράτος καὶ λαὸς στὴν Ἑλλάδα εἶναι ἄλλωστε δυὸς πράγματα διλότελα διαφορετικά, ἀφοῦ χρησιμοποιοῦν ἀκόμα καὶ διαφορετικές γλώσσες. Θέλω νὰ πᾶ πραγματικὰ διαφορετικές. Δυὸς γλώσσες μὲ δυὸς γραμματικές. Ἀλλῃ γλώσσα χρησιμοποιεῖ τὸ κράτος (ἐπίσημη), ἄλλῃ γλώσσα δὲ λαός. Καὶ μπαίνω ἀμέσως στὸ θέμα.

Μὲ τὴν ποινὴ τοῦ θανάτου τὸ ἑλληνικὸν κράτος ἔξοντάνει τὰ κοριμὰ τῶν Ἑλλήνων πολιτῶν καὶ μὲ τὴν καθαρεύουσα ἔξοντάνει ἡ στρεβλώνει τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ψυχή τους. Δὲν ἔξετάζω τί γίνεται ἀλλοῦ σχετικά μὲ τὸ πρῶτο ξήτημα. Θὰ μᾶς πήγαινε μακριά. Μὲ ἐνδιαφέρει μονάχα τί κάνουμε ἐμεῖς ἐδῶ. Οἱ σημερινοὶ κυβερνῆτες, μὲ τὴν ἀνεπανάληπτη κοινοβουλευτικὴ πλειοψηφία τους, μποροῦσαν νὰ καταργήσουν τὴν ποινὴ τοῦ θανάτου –αὐτὸς ζήτησαν στὸ κοινοβούλιο ἀντιπρόσωποι ἀπ’ ὅλες τὶς πα-

ρατάξεις – ἀλλὰ ἀρνήθηκαν νὰ τὸ κάνουν ἀκόμα καὶ προσδευτικά, δηλαδὴ στὴν ἀρχὴ γιὰ τὰ πολιτικὰ ἐγκλήματα, ὅπερα γιὰ τὰ σύνθετα καὶ ἀργότερα γιὰ τὰ ὑπόλοιπα. Ή μὴ ἐκτέλεση κάποιας θανατικῆς ποινῆς δὲ χρειάζεται «γενναιότητα», καταπῶς ἀποφαινόταν πρόσφατο κυβερνητικὸ σχόλιο. «Ἀλλες σκοπιμότητες τὴν ἀποφασίζουν. Γενναιότητα καὶ θάρρος πνευματικὸ χρειάζεται ἡ κατάργηση τῆς θανατικῆς ποινῆς. Καὶ τέτοια γενναιότητα, παράλληλη μὲ τὴ γενναιότητα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, δὲν τὴν ἔδειξε ἀκόμα τὸ ἑλληνικὸ κράτος. Παρακαλάμε καὶ εὐχόμαστε κάποτε νὰ τὴ δείξη.

Ξαναλέω πῶς δὲν ἐνδιαφέρει ἐδῶ τί γίνεται ἀλλοῦ. Καὶ παραθέτω τὴν ἀκόλουθη θαυμαστὴ ἀποτίμηση γιὰ τὴ θανατικὴ ποινὴ, καμαριένη ἐφέτος στὴν ἐφημερίδα «Καθημερινή» (19.2.1975) ἀπὸ τὸν καθηγητὴ Φ. Βεγλεορῆ, ποὺ ἔχει τόσο καλὰ συλλάβει τὴν ἀντιδρομὴν τῶν δύο πολιτισμῶν, τοῦ κρατικοῦ καὶ τοῦ λαϊκοῦ, στὸν τόπο μας καὶ συχνὰ ἐπισήμανε, σὲ ἀνησυχητικές περιπτώσεις ἀπὸ τὸ δημόσιο βίο μας, τὴν κατατερότητα ἀπὸ τὴ μεριά τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους καὶ τὴν ἀνωτερότητα ἀπὸ τὴ μεριά τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. «Οποιοιδήποτε καὶ ἀν εἶναι οἱ δικαστικοὶ ὅροι καὶ ὁ ποιαδήποτε τὰ μέσα τῆς ἐκτέλεσέως

της (λαμπτόμοις, ἀγχόνη τοῦ ἐνὸς ἢ ἄλλου τύπου, τυφεκιμός, ἥλεκτρικὴ καρέκλα, ἀέρια, δηλητήριο), ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου ἀνήκει στὰ βασανιστήρια καὶ εἶναι ἔνα ἀπὸ τὰ πιὸ φρικτά, ἀφοῦ πειρέχει μαζὶ μὲ τὴν σωματικὴ ὁδύνη, τὸ πιὸ ἀπάνθρωπο ἥθικὸ μαρτύριο, τὴν γνώση τῆς στιγμῆς καὶ τοῦ τρόπου τοῦ θανάτου, αὐτῆς δηλαδὴ τῆς ἀφρόητης βεβαιότητος, ποὺ ἡ φύση ἀρνήθηκε στὸν ἄνθρωπο σὰν ἀπὸ ὑπέροχατο οἴκτο». Σὲ ἔνα αἰώνα σὰν τὸ δικό μας, δύπου ἡ ζωὴ ἔχει χάσει διλωσιόλου τὴν ιερότητά της ἢ δὲ μετράει γιὰ τίποτα στοὺς λογαριασμοὺς ποὺ κάνουν οἱ περισσότερες ἀπὸ τὶς τρεχάμενες πολιτικὲς φιλοσοφίες, φτάνει νὰ διαιωνίσουν δυναμικὰ στὸν αόσμο τὸ Κράτος καὶ τὴ Βία τοῦ Αἰσχύλου – τὸ βασίλειο τοῦ Καίσαρα – ποιὰ ἀπήκηση καρτερᾶμε νὰ βοῇ ἀνάμεσα στοὺς διαφεντευτές τοῦ σύγχρονου κράτους, εἴτε σοσιαλιστικοῦ εἴτε κεφαλαιοκρατικοῦ, ὃ ὑπέροχατος δίλτος ποὺ μπορεῖ νὰ ἐπικαλεστῇ τὸ ἀδύναμο ἄτομο ἢ τὸ πρόβατο ποὺ τὸ περιδρομάζει δὲ λύκος; Ωστόσο τὸ πρόβατο ἐπιμένει στὸν ὑπέροχατο οἴκτο. Εἶναι μέσα στὴν προβατίσια φύση του νὰ μὴν πείθεται ἀπὸ τὸ λυκοφάγωμα. Γιατὶ ἡ δύναμη μπορεῖ νὰ ἐπιβάλλεται, ἀλλὰ ἡ δύναμη δὲν πείθει. Καὶ δὲ πολιτισμὸς ἐνὸς κράτους κρίνεται ἀπὸ τὴν πει-

Θώ, όχι άπό τήν ἐπιβολή. Ο πολιτισμὸς τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ζήτησε τήν κατάργηση τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου. Ο πολιτισμὸς τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους τήν ἀρνήθηκε. Αντιδρομὴ τῶν δυὸ πολιτισμῶν μὲ καθυστέρηση τοῦ δεύτερου. Έδω ἔχουμε τὸ ἔνα μελανὸ σημεῖο.

Τὸ δεύτερο μελανὸ σημεῖο τὸ ἔχουμε στήν καθαρεύουσα. Ή γλώσσα τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους (ἐπίσημη) διαφέρει άπό τή γλώσσα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Καὶ λέγοντας διαφέρει κυριολεχτῷ. Θέλω νὰ πῶ μὲ αὐτὸ πῶς στήν Ἑλλάδα ἔχουμε δυὸ γλώσσες πραγματικὰ διαφορετικές, τή γλώσσα τοῦ κράτους (ἐπίσημη) μὲ μιὰ γραμματικὴ – κάθε διαφορετικὴ γλώσσα ἔχει διαφορετικὴ γραμματική – καὶ τή γλώσσα τοῦ λαοῦ μὲ ἄλλη γραμματική, δηλαδὴ δυὸ διαφορετικές γλώσσες καὶ δυὸ γραμματικές. Μὲ δυὸ γλώσσες καὶ δυὸ γραμματικές σὲ ἔνα τόπο μπορεῖ νὰ ἔχῃς Υπουργεῖο Παιδείας (καὶ ὑπουργό), ἀλλὰ δὲν μπορεῖ νὰ ἔχῃς παιδεία. Ή ἀν ἔχῃς θὰ εἶναι σὰν τή δική μας, τέρας. Αναίτιες γενιές θὰ πασχίζουν νὰ μάθουν γράμματα μὲ δυὸ γλώσσες καὶ δυὸ γραμματικὲς ἀσυνταξίαστες, μὲ ἀποτέλεσμα οἱ γενιές αὐτές νὰ μένουν ἀγράμματες καὶ ἀγλωσσες καὶ ή γλωσσικὴ παιδεία νὰ ἀνήκῃ στήν τερατολογία. Δυὸ διαφορετικὲς γλώσσες, καὶ δυὸ διαφορετικὲς γραμματικές, θὰ μένουν πάντα δυὸ διαφορετικές γλώσσες καὶ δυὸ διαφορετικές γραμματικές, δσα χρόνια καὶ ἀν περάσουν. Ως τή συντέλεια τοῦ κόσμου. Tertium non datur. Μὲ τὸν καιρὸ μήτε θὰ πλησιάζουν μήτε θὰ ξεμαρδαίνουν. Νὰ ματίσης δυὸ γλώσσες μὲ δυὸ διαφορετικές γραμματικές δὲ γίνεται, ἀποτελεῖ ἀφύσικη ἀνωμαλία μὲ ἀποτελέσματα τερατολογικά.

Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ή γλώσσα

Τό ἐμπληνικό κράτος καὶ ὁ πολιτισμός του

AΡΧΙΖΩ ἀπό τήν αρχή. Πρώτα πρώτα μὲ τόν τίτλο μιλῶν σορτά, δὲν κάνω πινεύμα. Δάν σιντι μήτε οἱ δέρες καταλήξεις μέντο δέρματα. Λίγο τὸ ἑλληνικό κράτος καὶ ο πολιτισμός τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους τόν πολιτισμό τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Δύο πολιτισμοὶ διαφορετικοὶ καὶ για τόπο τίς περισσότερες φαρές ἀπότιστος. Κράτος καὶ λαός στήν Ἑλλάδα είναι δύολοι τοῦ πράτητα δύολοι διαφορετικοί, δύοδι χρησιμοποιούν δύοδι καὶ διαφορετικαὶ γλώσσες. Θύλα ποὺ πραγματεύεται διαφορετικές. Δυοὶ γλώσσες μὲ δύο γραμματικές. Άλλη γλώσσα χρησιμεύει τό κράτος (ἐπίσημη), Άλλη γλώσσα τὸ δύοδι. Καὶ μπορεῖς μάλιστα στό δύοδι.

Μέ την πούτα τοῦ διανότου τό ελληνικό κράτος, διανόται νέο κορίτσια τῶν Ἑλλήνων πολιτών καὶ μὲ τήν κοριτσιώνα τοῦ διανότου η στρεβλώνει τό πούτα καὶ τή φυσή τους. Δέν είνεται τί γίνεται ἀλλού μετατίκα.

τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους μένει μακριὰ ἀπό τή γλώσσα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ ή γλώσσα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ μένει μακριὰ ἀπό τή γλώσσα τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους, ποὺ σημαίνει τελικὰ πῶς στήν Ἑλλάδα – σὰν νὰ μήν ἔφταναν τόσοι ἀλλοὶ λόγοι κανονικοῦ διαχωρισμοῦ, καθώς συμβαίνει σὲ δύλα τὰ μέρη – τὸ κράτος χωρίζεται ἀπό τὸ λαὸ καὶ δὲν λαὸς χωρίζεται ἀπό τὸ κράτος ἀκόμα καὶ μὲ τή γλώσσα. "Εχετε ξανακούσει ἐσεῖς νὰ ἔχῃ ἀλλη γραμματικὴ ή γλώσσα ἐνὸς κράτους – ἀς πούμε τοῦ γαλλικοῦ, τοῦ ἀλβανικοῦ ή τοῦ ἔγγλων, για τό περιόρευμα στήν Εύρωπη – καὶ έλληνες πούτα ή γλώσσα τοῦ λαοῦ στο τόπο κράτος καὶ τό κράτος αὐτό –

ΔΥΟ ΜΕΛΑΝΑ ΣΗΜΕΙΑ : Η ΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΚΑΙ Η ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑ

μερ — τό κράτος χωρίζεται ἀπό τό λαὸ καὶ δὲ λαὸς χωρίζεται ἀπό τό κράτος ἀδύμα καὶ μὲ τή γλώσσα. "Εχετε ξανακούσει τότε νὰ ἔχῃ διάλογος γραμματική ή γλώσσας ἐνός κράτους – σε πούτα τοῦ γαλλικοῦ, τοῦ δύδανι καὶ τοῦ ἔγγλων, για τό περιόρευμα στήν Εύρωπη — καὶ έλληνες πούτα ή γλώσσα τοῦ λαοῦ στο τόπο κράτος καὶ τό κράτος αὐτό —

τημα. Καὶ τά δύο δημιουργίας τηνικού γένες στο μέρος των περισσωνών ενός κράτους, επιτύματα πολιτισμού ενός κράτους ή κοινωνίας τους, όποιες πεπονιώσατε. Το γεννάουμε και παραπάνω. Στοιχείο μονάχα να, βελτηθη (το κράτος), θεωρείται σε ικανότητας. Καὶ οι δύο ληγματικές δύναται ταχιά με τη σφράγιδα για κατανάλωση.

ΤΟΥ
ΖΗΣ ΛΟΡΕΝΤΖΑΤΟΥ

γραμματικές, ἀπό τή μία περί τή γλώσσα τοῦ κράτους (ἐπίσημη) καὶ ἀπό την έλληνες στοιχεία την περιοριστικά τοῦ λαοῦ.

ἀπό τή μιὰ μεριὰ τή γλώσσα τοῦ κράτους (ἐπίσημη) καὶ ἀπό τή γλώσσα τοῦ λαοῦ ή τή δική μας. "Αφερεμ! Τὸ δεχόμαστε (χωρίς νὰ τὸ παραδεχόμαστε). Καὶ καλὰ τὸ κράτος στήν Ἑλλάδα νὰ τή γλώσσα τοῦ κράτους διαχωρισμοῦ, καθώς συμβαίνει σὲ δύλα τὰ μέρη – τὸ κράτος χωρίζεται ἀπό τὸ λαὸ καὶ δὲν λαὸς χωρίζεται ἀπό τὸ κράτος ἀκόμα καὶ μὲ τή γλώσσα. "Εχετε ξανακούσει ἐσεῖς νὰ ἔχῃ ἀλλη γραμματικὴ ή γλώσσα ἐνὸς κράτους – ἀς πούμε τοῦ γαλλικοῦ, τοῦ ἀλβανικοῦ ή τοῦ ἔγγλων, για τό περιόρευμα στήν Εύρωπη – καὶ έλληνες πούτα ή γλώσσα τοῦ λαοῦ στο τόπο κράτος καὶ τό κράτος αὐτό –

‘Από τὸ φύλλο τοῦ Βήματος τής 14ης Σεπτεμβρίου 1975.

Έδω δὲν ὑπάρχουν πολλὰ παζαρέματα. Απὸ τὰ δυὸ τὸ ἔνα. "Η θὰ συνεχίσουμε οί "Ἑλληνες τήν ἀνωμαλία – καὶ λέω

γλώσσα του καὶ τὸ κράτος κατάντησε νὰ ντρέπεται γιὰ τὴ δική του. Συμπέρασμα καὶ ἐπιμύθιο. Ὁ λαὸς τρώει γλωσσικὸ φωμὶ καὶ τὸ κράτος τρέφεται μὲ τὰ ἀποσκιβαίδια τοῦ μύλου. Μαζὶ μὲ τὴ διχόνοια, ποὺ ἔρκεται γιὰ τὴν ἑλληνικὴ φυλὴ ὁ Σολωμός, μῆτρας παρουσιάζουμε χαρακτηριστικὸ σύμπτωμα καὶ τὴν ἀκατανόητη μανία τῆς αὐτοκαταστροφῆς:

Καὶ κάτι ἄλλο ἀκόμα. Σταματώντας τὴν ἀνωμαλία στὸ ζήτημα αὐτὸ τῆς γλώσσας, χώρια ποὺ ἡ στάθμη τοῦ κρατικοῦ πολιτισμοῦ θὰ ἀνέβαινε καὶ οἱ δύο ἀταύτιστοι πολιτισμοί θὰ ταυτίζονταν σὲ ἔνα κρίσιμο ἀλήθεια θέμα, τὸ κράτος στὴν Ἑλλάδα θὰ μποροῦσε μὲ μιὰ μονοκοντυλιὰ νὰ ἀποστομῷ ἔμπραχτα καὶ τὰ δυὸ ἀντίθετα δυναμικὰ ἄκρα τοῦ τόπου –ποὺ τόσο βάναυσα ταλανίζουν πάντα τὸν υπόλοιπο ἀδύναμο, ἀλλὰ κύριο δύγκο τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦστὶν κοινὴ (παράξενο) κοσμοθεωρητικὴ πεποίθησή τους.– : Πρῶτα πῶς τὸ ζήτημα τῆς γλώσσας εἶναι ζήτημα κοινωνικό. Καὶ ὑστερα πῶς μονάχα ἄν ἀλλάξῃ τὸ κοινωνικὸ σύστημα (σύμφωνα μὲ τὸ ἔνα ἄκρο) θὰ φύγῃ καὶ ἡ καθαρεύουσα ἡ πῶς ἄν φύγῃ ἡ καθαρεύουσα (σύμφωνα μὲ τὸ ἄλλο ἄκρο) θὰ ἀλλάξῃ καὶ τὸ κοινωνικὸ σύστημα.

Ἀναγωρίζουμε στὸ σημεῖο τοῦτο, ἀπὸ τὴ μαρξιστικὴ φιλοσοφία, τὴ λεγόμενη θεωρία τοῦ πνευματικοῦ ἐποικοδομήματος –καθὼς μεταφράζουν τὸ γερμανικὸ Überbau– γιὰ τὴν δόπια δὲ σκοπεύουμε διόλου νὰ μιλήσουμε ἐδῶ. Μήτε εἶναι καὶ δουλειά μας. Ὡστόσο σημαδεύουμε τὸ σημεῖο τῆς συνάντησης. Μὲ ποιὸ τρόπο τώρα θανάσιμες κοσμοθεωρητικὲς διαφορές βρίσκουν καταφυγὴ κάτω ἀπὸ κοινὴ θεωρητικὴ σκέψη, αὐτὸ εἶναι μο-

νάχα ἔνα ἀπὸ τὰ πολλὰ φιλοσοφικὰ ἀντιλεγόμενα σημεῖα τῶν νέων καιρῶν. Στὸ ζήτημα τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου τὰ μπόσικα τῆς θεωρίας φαίνουνται καθαρότερα, μιὰ καὶ ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου προκόβει ἀνεμπόδιστα, καθὼς βλέπουμε, καὶ μὲ τὸ σοσιαλιστικὸ καὶ μὲ τὸ κεφαλαιοκρατικὸ σύστημα. Κανένας δὲν ἐπικαλέστηκε τὴ θεωρία αὐτὴ γιὰ τὴ θανατικὴ ποινή. "Αλλωστε ὁ θάνατος, γιὰ τὴ νεώτερη πολιτικὴ φιλοσοφία γενικά, εἶναι ψιλοπράματα.

Οἱ σημερινοὶ κυβερνήτες, μὲ τὴν ἀνεπανάληπτη κοινοβουλευτικὴ πλειοψηφία τους –στερονὴ φορὰ ποὺ τὸ λέωμπτοροῦσαν νὰ ταυτίσουν τὸν πολιτισμὸ τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους καὶ τὸν πολιτισμὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ στὰ δυὸ αὐτὰ σημεῖα. Καὶ νὰ βάλουν τὶς βάσεις γιὰ νὰ ἀκολουθήσουν καὶ ἄλλοι ταυτισμοί. "Ετσι νὰ νιώσῃ ὁ τόπος περισσότερο ἀρχοντιὰ καὶ ἀπλοχεριά, λιγότερη μιζέρια, σὲ ζητήματα πνευματικὰ ἡ ψυχικὰ ποὺ πνίγουν τὴν ἀτμόσφαιρα. Δὲν τὸ θέλησαν. Ἀκόμα. Παρακαλάμε καὶ προσμένουμε. Πιστεύουν τάχα στὴν ποινὴ τοῦ θανάτου καὶ στὴν καθαρεύουσα; "Η κιότεψαν; "Η καλὴ μέρα φαίνεται ἀπὸ τὸ πρώι. "Οταν τὸ κράτος δὲν μπορῇ νὰ κάνῃ τὸ βασικό, νὰ μὴν ἔξοντώνη τὰ κοριμά τῶν Ἑλλήνων πολιτῶν ἢ νὰ μὴ στρεβλώνῃ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ψυχὴ τους, μὲ τὴν ποινὴ τοῦ θανάτου καὶ μὲ τὴν καθαρεύουσα, πῶς θὰ κάνῃ τὰ τόσα ἄλλα ἡ πῶς θὰ προχωρήσῃ σὲ ἐκεῖνα τὰ τόσα ἄλλα ἀπὸ τὰ δόπια ὑποφέρει σήμερα ὁ κόσμος; "Οταν θέλῃ νὰ προβάλλῃ τὸν πολιτισμὸ τοῦ τόπου, τὸ κράτος προβάλλει τὸ ἔργο τοῦ λαοῦ ἢ τὰ γραφτὰ μνημεῖα τῆς γλώσσας του. Ἐκεῖνα ἔχουμε, ἐκεῖνα τὸ ἀντιπροσωπεύουν. Καὶ μὰ τέτοια ἔκβαση, γιὰ δύσους μπορεῖ νὰ τὴ βλέπουν νὰ ἔρχεται, σημαίνει πάντα μεγάλη συντριβή.

τὴ δική του γλώσσα (ἐπίσημη) δὲν ἀντιπροσωπεύει τὸ λαό, ποὺ κάνει τὰ ἔργα τοῦ πολιτισμοῦ μὲ τὴ δική του γλώσσα, ἄλλη. Ἐδῶ χρειάζεται προσοχὴ. Καθὼς λέγαμε καὶ γιὰ τὸ "Υπουργεῖο Παιδείας, τὸ νὰ νέχῃ ἔνα κράτος "Υπουργεῖο Πολιτισμοῦ (καὶ ὑπουργό) εἶναι εὔκολο. Δύσκολο εἶναι νὰ ἔχῃ ἔνα κράτος πολιτισμό. "Αλλο πρόθεση, ἄλλο θέση. Δὲ συλλαβίζω τεθλασμένες γραφές. Μιλάω ἀπλά.

"Εκαναν πολλὰ οἱ σημερινοὶ κυβερνήτες, ἄλλα καὶ ἡ εὐκαιρία, ὑστερα ἀπὸ τὰ τελευταῖα δέκα χρόνια, φαίνεται μοναδική. Βγήκαμε σὲ ἔνα ξάνεμο. Δὲ θὰ μείνουμε γιὰ πολὺ. Ξέρουμε πῶς τὸ ξάνεμο αὐτὸ βρίσκεται κυκλωμένο ἀπὸ σκοτεινὸ δάσος. Τὸ ξαναπάθαμε τὸ χουνέρι. Αὐτὸς εἶναι ὁ κλῆρος τῆς ζωῆς. Κάθε τόσο στὴν πορεία τῆς κάθε φυλῆς παρουσιάζεται μιὰ μικρὴ ἡ μεγάλη εὐκαιρία. "Αν τὴν ὥρα τῆς πανδημῆς ἀνάτασης δὲν κάνουμε τίποτα καὶ ἀφήσουμε τὴν περίσταση νὰ χαθῇ ἀπάνω ποὺ νιώθαμε τὸν ἀσυνήθιστο ἐνθουσιασμὸ καὶ τὴν ψυχὴ νὰ φτερώνεται, δύπως λέει ὁ Πλάτωνας στὸ «Φαῖδρο», ὑπάρχει φόβος ἀπὸ κάποια ἀναπάντεχη κορυφὴ νὰ πέσουμε στὸ ἀντικόρυφο ἢ νὰ ξαναγυρίσουμε, ὡς σύνολο, στὴ συνηθισμένη κανονικὴ κατάσταση, μακριὰ ἀπὸ ἀσυνήθιστες ἀλλαγές. Καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, ὡς κράτος, ὑπάρχει φόβος νὰ ξαναμπούμε στὸ κελλὶ τῆς κοινῆς φυλακῆς μὲ δεσμοφύλακα τὸ νόμο τῆς ἀδράνειας. Καὶ μὰ τέτοια ἔκβαση, γιὰ δύσους μπορεῖ νὰ τὴ βλέπουν νὰ ἔρχεται, σημαίνει πάντα μεγάλη συντριβή.

